

Door: Elena Carmona van Loon

Passend onderwijs en weloverwogen beslissen.

Praten over leerlingen gebaseerd op een ontwikkelingsperspectief en onderwijsbehoefte.

Onderwijs- Zorgstructuur

In het kader van passend onderwijs is het belangrijk om een heldere structuur van professionele beslissingsmomenten te hebben. Tijdens deze momenten wordt op zinvolle wijze besproken hoe de ontwikkeling van een leerling verloopt en hoe het onderwijs aan deze leerling het beste kan worden vormgegeven. Het doel van deze beslissingsmomenten is onderwijsdoelen voor leerlingen in kaart te brengen en mogelijk te maken door passend onderwijs of ondersteunende hulpverlening te bieden. Onderwijs op maat is goed voor alle leerlingen en dus ook voor leerlingen die een bijzondere ontwikkeling doormaken; bijvoorbeeld omdat ze hoogbegaafd zijn of omdat ze moeite hebben met het organiseren van de lesstof. Passend onderwijs moet dan ook vooral in het teken staan van goed onderwijs met veel aandacht voor differentiatie (verschillende didactische strategieën en verschil in aanpak van de leerling) in de klas. Goed onderwijs, middels een uitdagende didactiek en goed afgestemde instructie kan veel gedragsproblemen bij leerlingen voorkomen (van de Wolf en van Beukering, 2009). Een structuur van beslissingsmomenten waar juist de vraag wat goed en passend onderwijs is centraal staat, draagt dan ook bij aan een leeromgeving die de ontwikkeling van leerlingen stimuleert en gedragsproblemen voorkomt.

Bij de vraag of een leerling toelaatbaar is vormen de leervoorwaarden een belangrijk leidraad. Niet de vraag welke stoornis de leerling heeft staat hierbij centraal, maar de vraag in hoeverre hij zich kan ontwikkelen. Het ontwikkelingsperspectief is het verwachte diploma

dat de leerling kan halen mits de betreffende school de onderwijsbehoefte (passend onderwijs) van deze leerling kan bieden. De onderwijsbehoefte is dat wat de leerling nodig heeft van zijn omgeving om zich te kunnen ontwikkelen op school. Ontwikkeling vindt plaats in relatie tot anderen. Het is dan ook belangrijk dat de leerling in staat is een onderwijskundig zinvolle relatie met docenten aan te gaan. Een onderwijskundig zinvolle relatie aan kunnen gaan, autonoom kunnen handelen en cognitieve vermogens vormen dan ook de voorwaarden voor perspectief op ontwikkeling en dus voor onderwijs. Deze uitgangspunten vormen tezamen de voorwaarden en de grenzen van regulier passend onderwijs.

Onderwijs of jeugdhulpverlening?

Het onderscheid tussen onderwijs of jeugdzorghulpvragen moet helder worden geformuleerd: Welke hulpvragen (van leerling, school en ouders) vereisen een handelingsgericht advies voor onderwijs en welke hulpvragen vereisen een snelle verwijzing naar de deskundige jeugdhulpverlener? Een professionele zorgstructuur is een vereiste om de juiste hulpvraag te stellen en effectief te handelen. De vraag wat belangrijk is om te bespreken tijdens de professionele momenten moet worden onderscheiden van wat interessant is om te weten van de leerling. Het verschil tussen *nice to know* or *need to know* (naar S. Mulder). Hoe een leerling met anorexia toch onderwijs kan volgen *moet* worden besproken en is *need to know*. Hoe de anorexia er precies uitziet thuis en of haar tante er ook aan lijdt is *nice to know*, maar niet relevant om te bespreken in het kader

van passend onderwijs. En niet relevant om in het dossier te vermelden. Voor de jeugdhulpverlener ligt dat weer anders. Die heeft als doel de zorgvraag goed in kaart te brengen en te bekijken wat dat voor de begeleiding betekent. Alleen de zaken die *need to know* zijn om het onderwijs aan deze leerling goed vorm te geven worden teruggekoppeld tijdens de bespreking van de leerling op school.

Omdat de leerling zich ontwikkelt in relatie tot anderen wordt de hulpvraag altijd in relatie tot anderen gesteld. Samen met de leerling, de school en de ouders (de gouden driehoek). Om de leerling passend onderwijs te kunnen bieden is het belangrijk dat de leerling zelf actief meedenkt om een ontwikkelingsplan te maken. De leerling zal zelfstandig gebruik moeten maken van alle mogelijke faciliteiten en ondersteuning vanuit de reguliere school en hij daarbij bewust samenwerken (regieversterkend) en meedenken hierover. De leerling speelt een belangrijke rol bij het uitvoeren en bewaken van de afspraken en is medeverantwoordelijk voor zijn eigen leerproces.

Hieronder volgt een uitwerking van de professionele momenten:

Professionele momenten t.a.v. onderwijs en zorg voor leerlingen in het voortgezet onderwijs

Professioneel moment 1. Toelating

Het doel van dit moment is duidelijk te krijgen op welke leerweg de leerling thuishoort. Welk ontwikkelingsperspectief heeft de leerling? Dit wordt duidelijk door te bekijken hoe de leerling zich tot nu toe heeft ontwikkeld en op welke wijze dit tot stand is gebracht. Daarnaast wordt bekeken welke onderwijsbehoefte de leerling heeft. Dus welke manier van onderwijs heeft deze leerling nodig om het ontwikkelingsperspectief te

kunnen behalen. Er wordt een zo compleet mogelijk beeld van de leerling neergezet op basis van verschillende overdrachtsgegevens. Pas wanneer het ontwikkelingsperspectief en de onderwijsbehoefte van de leerling duidelijk zijn, kan worden overgegaan tot plaatsing van de leerling.

De toelating is een gestructureerd moment dat naast een standaardprocedure een uitgebreide procedure kent wanneer het gaat om leerlingen met een bijzondere onderwijsbehoefte. Er kan bijvoorbeeld worden besloten extra gegevens te verkrijgen middels een uitgebreid intake gesprek of een observatie op de huidige school. Ook kan de hulp van zorgdeskundigen ingeschakeld worden. De ouders en de leerling worden bij de toelating betrokken. Het is van belang dat zij hun zienswijze ten aanzien van de onderwijsbehoefte en het ontwikkelingsperspectief geven.

Voorwaarden voor regulier onderwijs zijn dat de leerling een onderwijskundig zinvolle relatie kan aangaan met anderen, competenties kan ontwikkelen en een zekere mate van zelfstandigheid bezit.

Verantwoordelijk: toelatingscommissie, ouders en kind (gouden driehoek)

Voorbeeldvragen tijdens de toelating:

Onderwijs:

- Hoe is de ontwikkeling van deze leerling verlopen en op welke manier kan de school (in samenwerking met zorgdeskundigen) deze ontwikkeling het beste stimuleren?
- Welke informatie hebben we nodig om de onderwijsbehoefte van deze leerling in kaart te brengen?
- Op welke leerweg hoort deze leerling thuis?
- Hoe kan de school aansluiten op de mogelijkheden van de leerling?
- Hoe kan de leerling zijn eigen leerproces zo goed mogelijk vormgeven?
- Heeft deze leerling een specifieke aanpak/ondersteuning of onderwijs op maat nodig?

Jeugdzorg :

- De leerling heeft moeite met het aangaan van een relatie? Heeft de leerling ondersteuning nodig van een zorgspecialist om het ontwikkelingsperspectief te realiseren?
- Er is sprake van schoolvrees en veel schoolverzuim. Kan een deskundige meedenken over de juiste aanpak?
- De leerling heeft erg veel last van faalangst. Kan een deskundige meedenken of een faalangsttraining geschikt is voor deze leerling?

- Hoe kan ik de zelfstandigheid van deze leerling versterken?

Professioneel moment 2. Leerlingbespreking

Het doel van dit moment is de verdere ontwikkeling van de leerling goed in beeld te krijgen. Bij een hulpvraag van de mentor en de leerling (gouden driehoek tussen PM 1 en PM 2) helpt het team de vraag helder te krijgen en te bepalen of het kernteam hier ondersteuning bij kan geven. Hier kan ook een hulpvraag voor de hele klas uit naar voren komen (gericht op klasmanagement of klimaat).

Verantwoordelijk is de mentor samen met teamleider. De mentor houdt de regie over het bespreken van de leerling met de leerling en ouders) en houdt dit bij in het leerlingvolgsysteem.

Voorbeeldvragen tijdens de leerlingbespreking:

Onderwijs:

- Hoe ontwikkelt de leerling zich bij de verschillende vakken? Er is sprake van een stagnatie/groei op didactisch gebied. Hoe gaan we daarmee om?
- Hoe passen wij de didactische en pedagogische maatregelen op deze leerling toe?
- Kan iemand uit ons team extra bijles geven voor rekenen bij P?
- Kan iemand bij mij in de les komen kijken en meedenken hoe ik de lesstof het beste kan aanbieden in deze klas?
- Ik heb samen met mijn leerling een ontwikkelingsplan opgesteld. Ik wil graag de pedagogische en didactische adviezen (onderwijsbehoefte) bespreken.

Jeugdzorg:

- De leerling heeft thuis veel ruzie en luistert nauwelijks nog op school. Hoe gaan we hier mee om?
- Ik heb een oudergesprek met de ouders van H. Kan iemand mij hierbij ondersteunen? Hoe kunnen we ouders en school op hetzelfde spoor krijgen?

Professioneel moment 3. Bespreking in het interne onderwijzorgteam

Het doel van dit moment is de hulpvraag van de mentor, het team en de leerling te verhelderen, passend onderwijs mogelijk te maken en de ontwikkeling van de leerling te waarborgen aan de hand van handelingsgerichte adviezen voor onderwijs en begeleiding.

Verantwoordelijk zijn de zorgcoördinator en zorgteamleden, mentor en kernteamleider, leerling en ouders.

Voorbeeldvragen tijdens de onderwijzorgteambespreking:

Onderwijs:

- Op welke manier kan het kernteam de ontwikkeling van deze leerling het beste stimuleren?
- Mijn leerling ontwikkelt zich op didactisch gebied beneden verwachting en het kernteam heeft al van alles geprobeerd. Wat kunnen we anders aanpakken? Zijn er meer gegevens nodig?
- Het is moeilijk een onderwijskundig zinvolle relatie aan te gaan met W. Kan ik tips en hulp krijgen bij het opstellen en uitvoeren van het ontwikkelingsplan voor W?
- Ik denk dat deze leerling een specifieke onderwijsbehoefte heeft. Hij kan nauwelijks structuur aanbrenge in zijn huiswerk. Kan er iemand mee observeren in de klas?
- Ik twijfel of onze school passend onderwijs kan bieden aan deze leerling. Kan er iemand uit het onderwijzorgteam meekijken naar de onderwijsbehoefte van deze leerling.

Jeugdzorg:

- P is heel vaak afwezig en zijn ouders geven aan dat hij niet naar school meer wil. We hebben al vaak met ze gepraat maar we komen er niet uit. Op welke wijze kunnen we de ouders erbij betrekken?
- Deze leerling heeft een rugzak nodig. Kunnen jullie helpen met het beschrijven van de problematiek?
- Deze leerling wordt er steeds uitgestuurd. Wat is hier aan de hand? Kan deze leerling begeleiding krijgen?
- P heeft thuis veel ruzie en de verkering is ook uit. Kan iemand eens met haar praten?
- W is erg faalangstig ondanks dat het team haar echt probeert te helpen en positief te ondersteunen. Kan zij begeleid worden door iemand van het onderwijzorgteam?

Professioneel moment 4. Bespreking in het Zorg advies team (ZAT)

Het doel van dit moment is de hulpvraag van het team en leerling te verhelderen, passend onderwijs mogelijk te maken en de ontwikkeling van de leerling te waarborgen aan de hand van handelingsgerichte adviezen voor onderwijs en hulpverlening. Verder heeft het ZAT (o.a.) als doel geschikte hulpverlening voor de leerling te bieden of te zoeken en contact hierover met externen te onderhouden. Verwijzingen naar externe onderwijsopvang, of passend onderwijs in het samenwerkingsverband verloopt van het ZAT naar het samenwerkingsverband.

Verantwoordelijk zijn de zorgcoördinator en ZAT-leden. De teamleider (of mentor) houdt de regie over de te bespreken leerling en koppelt terug naar kernteam, ouders, de leerling en het leerlingvolgsysteem. Afspraken in het ZAT worden genotuleerd.

Voorbeeldvragen tijdens de ZAT bespreking:

Onderwijs:

- Op welke manier kan het kernteam de ontwikkeling van deze leerling het beste stimuleren?
- Onze leerling komt al een tijd niet naar school. Leerplicht is ingeschakeld. Wat kunnen we doen om het onderwijs te waarborgen?
- Het gedrag van deze leerling loopt zo uit de hand dat hij een gevaar vormt voor zichzelf. De grenzen van de onderwijsmogelijkheden op school zijn bereikt. Waar heeft deze leerling nog wel ontwikkelingsperspectief?
- Deze leerling heeft speciaal onderwijs nodig. Kunnen jullie helpen met het verwijzen van de leerling en het aanvragen van passend onderwijs voor deze leerling?

Jeugdzorg :

- Kan ons team deskundigheidsbevordering krijgen op het gebied van autisme? Hoe kunnen we de onderwijskundig zinvolle relatie dan vormgeven?
- We hebben het vermoeden dat deze leerling wordt verwaarloosd. Wat kunnen we doen. Is er iets over bekend bij andere instanties?
- P is heel vaak afwezig en zijn ouders geven aan dat hij niet naar school meer wil. We hebben al vaak met ze gepraat maar we komen er niet uit. Op welke wijze kunnen we de ouders erbij betrekken?
- Deze leerling gaat het examen niet halen en heeft geen andere school. Wel hangt hij dag en nacht op straat. Weet de politie hiervan?
- Deze leerling weigert zich te voegen naar de regels. Kunnen externen meedenken over de hulpvraag van deze leerling?

Professioneel moment 5. Boven schools advies team (BAT) niveau SWV

Het doel van dit moment is de onderwijshulpvraag van de school en leerling te verhelderen, de ontwikkeling van de leerling te waarborgen door handelingsgerichte adviezen voor onderwijs en leerlingbegeleiding en passend onderwijs te indiceren in het samenwerkingsverband. Het BAT heeft als neven doel geschikte hulpverlening voor de leerling te bieden of te zoeken, die antwoord biedt op de onderwijshulpvraag van leerlingen.

Wanneer de hulpvraag in het bijzonder gericht is op hulpverlening voor de leerling of zijn/haar gezin en er geen onderwijshulpvraag is, wordt terugverwezen naar professioneel moment 4 of het aanbod van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)/ Jeugdzorg van de gemeente.

Mogelijke taken van het BAT:

- Het BAT kan onderwijszorgbudgetten indiceren en toekennen.
- Het BAT kan lesplaatsen indiceren voor speciale onderwijs trajecten.
- Het BAT kan ambulante begeleiding indiceren.
- Het BAT kan scholen in het samenwerkingsverband adviseren over het pedagogisch - didactische klimaat, deskundigheidsbevordering op dit gebied en kan advies geven over het beschrijven of implementeren van een zorgstructuur in de school.

Verder heeft het BAT als taak contact te onderhouden met CJG, opdat onderwijs- en zorgindicaties sporen.

Samenvatting

Een transparante onderwijszorgstructuur waar de scheiding tussen onderwijs hulpvragen en jeugdzorghulpvragen (naar S. de Lange) geformuleerd en bewaakt wordt, draagt bij aan het op zinvolle wijze bespreken van hulpvragen van leerlingen en docententeams. De vraag wat goed en passend onderwijs zou kunnen zijn voor deze leerling focust op het ontwikkelingsperspectief van de leerling. Niet de vraag wat de leerling belemmert maar wat de leerling kan leren of bereiken mits hij de juiste ondersteuning krijgt, staat dan centraal.

Bij de vraag of de leerling regulier passend onderwijs nodig heeft of speciaal onderwijs, vormen de leervoorwaarden en het vermogen van de leerling zich te kunnen ontwikkelen een leidraad. Leervoorwaarden zijn een onderwijskundig zinvolle relatie aan kunnen gaan, autonoom kunnen handelen en cognitieve vermogens. Deze voorwaarden voor perspectief op ontwikkeling

vormen tezamen de voorwaarden en de grenzen van regulier passend onderwijs.

Literatuurlijst:

Van der Wolf, K., van Beukering, T., (2009). *Gedragsproblemen in scholen. Het denken en handelen van leraren*: Acco, Leuven.

Referenties:

Sonja de Lange, *NTO-Effect; de twee torens onderwijs en jeugdzorg, uit een voordracht in het kader van verbinding onderwijs en jeugdzorg*, september 2011.

Saskia Mulder, *APS; Nice to know need to know; tijdens training ondersteuning ZAT op VO Helinium in 2009*.

Paragraafkopje

Quis volut as dipis pre de et volut re, sae quam, Rorum as et occus maximi, sandelest ipisitae deliquisque offic tem etus equatuscit, et occus et a nem sunt omnis autenihil illo optatus antur moluptatem qui volut occum dic tem fuga. Ustioenem ra dolupis tiorro minveli tibearc hillese ceatur ari qui alibearcil ius ut laceatiisit, ut latiorerchil inis simus, coresequis as preicium aut volut alitati ssequatis essum consequi ad qui arum utecabo. Et doluptiunt ipicatem. Obis sit, culloritem. Sequis veliquis maiorit porem et explia simus cuptae verum et plabor enim arum nectem utem fugiam sinveni ssequet et ilit es praturi andunt, verspid que imod eium eture nonsequi iur archillatem voloria volorro quia volorepta essunt.

- Nequunt, qui delessi toria quasi dias et eium excestiam, cume dolum ad que saperio et veliatur, ommod quisqua spicias perrore rferum dolut ipiet aut officatus volupta ped magnihilia sollaut aditiss untotat enducimus everum coriaspit.
- volorum quam fuga. Itas voloreium hit mosam aut quas sum nos veliquo to blacipit, omnitin cone plaut fugiam, sinum latur sequam audandisque consent quiam fugit mod quiam ulluptatur? Qui occus nobitia et vitiae quias essimint.

Os est plit rem latis dolor

1. aborem quia dercim volent quamet ut ut rorevit maximetur aut et as disti tem culla volorem ulluptin earum nonsed ut am vent adit, in custrum fuga sum quasinventis dolorerfere isi inciur, iunt.
2. Seque lis res magnis doluptatet occae vellor apicaectota denest, odipsan daecearciet mo bla nobitat ionesse plitatur, eiciumquid ullupieniam volute sitior reperi tem abo. Nam que sum quaepe occus.
3. Ipienis simint mo conserum id qui untotam fuga. Optur ma quia dolum sitia ea comnimo luptatem et atur sus.

Eliquam, ommolor ehent, officiae in con prehenda antem ea anitati berorem etur atia voluptas simaion sequam exerum asit volenis tiaeptra dolla ium, solestevolorit, natis experemque sin net volupta volor susdame quis num que porrovi ducipsam eniendebis magniendis invent ex eatur reratur?

- Quia qui optas dolorem. Ed quo est, consequo magnisimos venis es ea doluptatem int.
- Imendem que volectio dolorehenem hilleni hicaest hit volent harchic to voloristem conseni volor rem simenietur? Quis volut as dipis pre de